

УДК 338.1; 338.4
JEL: Z32; Z39
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-3-72-78>

КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ТУРИСТИЧНОГО ІМІДЖУ КРАЇНИ

©2022 ПАНОВА І. О., СТЕПАНЕНКО В. І.

УДК 338.1; 338.4
JEL: Z32; Z39

Панова І. О., Степаненко В. І. Креативна економіка як фактор формування міжнародного туристичного іміджу країни

Невпинно зростаючий взаємозв'язок між туризмом і творчістю сприяє пошуку альтернатив розвитку креативної економіки. Поєднання таких понять, як креативність і туризм стало загальною стратегією диверсифікації, особливо в галузі культурного туризму по всьому світу. Створення та запровадження нових заходів та фестивалів, відновлення старих будівель і додання анімації до статичних атракціонів стали звичним явищем. Туристичні місця шукають швидкі способи зробити себе особливими та неповторними в глобальній економіці, а тому все частіше звертаються за допомогою до креативних індустрій. Варто зауважити, що саме архітектура, як змінне явище, та події туризму виступають одним із найважливіших культурних каталізаторів для генерації самобутності й ідентичності місцевості та, як наслідок, – підвищення зацікавленості у творчих людей і туристів. Крім того, розвиток культурного сектора прямо пропорційний зростанню значення цифрових технологій, що заслуговує уваги з боку влади, акцентуючи на правах інтелектуальної власності. Уряд України осягнув потенційні масштаби внеску галузі в національну економіку та зробив конкретні кроки для забезпечення її подальшого піднесення. Зокрема, слідуючи глобальним тенденціям, Україна інтегрувала культурний і креативний вимір у свою політичну програму, включно з політичним планом «Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ». Крім того, сектор був визначений як пріоритетний у рамковому політичному документі – Експортній стратегії України. Було виокремлено рекламу, ремесла, дизайн, кіноіндустрію, моду, виконавське мистецтво та візуальне мистецтво як ключові рушії створення додаткової доданої вартості та продукування інновацій у секторі, що сприятиме розвитку малого та середнього підприємництва та підприємництва загалом. Концепція збалансованого розвитку «Україна 2030» націлена на досягнення 10% щорічного економічного зростання та визначає, що розвиток креативної економіки є одним із ключових механізмів сталого розвитку.

Ключові слова: креативна економіка, креативні індустрії, креативний сектор, культурний туризм.

Рис.: 4. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 15.

Панова Ірина Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: iryna.panova@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1975-5644>

Степаненко Вікторія Іванівна – студентка, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: stepanenkovika8776@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6022-5592>

UDC 338.1; 338.4
JEL: Z32; Z39

Panova I. O., Stepanenko V. I. Creative Economy as a Factor in the Formation of the International Touristic Image of the Country

The relentlessly growing relationship between tourism and creativity contributes to the search for alternatives to the development of the creative economy. The combination of concepts such as creativity and tourism has become a common diversification strategy, especially in the field of cultural tourism around the world. The creation and introduction of new events and festivals, the restoration of old buildings and the addition of animation to static attractions have become commonplace. Tourist destinations are looking for quick ways to become special and unique in the global economy, and therefore increasingly seek assistance from the creative industries. It is worth noting that architecture, as a variable phenomenon, and event tourism are of the most important cultural catalysts for the generation of originality and identity of a local area and, as a result, increased interest on the part of creative people and tourists. Next, the development of the cultural sector is directly proportional to the growth of the importance of digital technologies, which deserves attention from the authorities, emphasizing intellectual property rights. The Government of Ukraine has recognized the potential scale of the industry's contribution to the national economy and has taken concrete steps to ensure its further growth. In particular, following global trends, Ukraine has integrated the cultural and creative dimension into its political program, including the political plan «Long-term strategy for the development of Ukrainian culture – strategy of reforming». In addition, the sector is identified as a priority in the framework political document – the Export Strategy of Ukraine. Advertising, crafts, design, film industry, fashion, performing arts and visual arts were singled out as key drivers of creating additional added value and producing innovations in the sector, which will contribute to the development of small and medium-sized enterprises and entrepreneurship in general. The concept of balanced development «Ukraine 2030» is aimed at achieving 10% of annual economic growth and determines that the development of the creative economy is one of the key mechanisms for sustainable development.

Keywords: creative economy, creative industries, creative sector, cultural tourism.

Fig.: 4. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 15.

Panova Iryna O. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Tourism and Country Studies, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: iryna.panova@karazin.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1975-5644>

Stepanenko Viktoriia I. – Student, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: stepanenkovika8776@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6022-5592>

Розробки креативного продукту часто залежать від поєднання активів, знань і навичок, що лежать в основі креативної економіки. Питання розвитку креативної економіки, через динамічність трендів у цій сфері, потребують поглиблення досліджень зазначеної проблематики, отже, *метою* статті є визначення особливостей сучасної креативної економіки як фактора формування міжнародного туристичного іміджу країни.

Творчість широко застосовується до туристичних об'єктів, таких як:

- ✦ «дизайн-готелі» (в Україні є досить велика кількість таких незвичних засобів розміщення, які не просто служать місцем для ночівлі, а виступають самостійним центром розваг і психологічного задоволення: готель «Історія» в Поляниці – це концептуальний готель, присвячений історії України на різних етапах; також варто відзначити незвичайний готель Нето в Харкові, головною «родзинкою» якого є океанаріум і дельфінарій, де можна поплавати з дельфінами; ще одним автентичним місцем є закарпатський кемпінг «Indian village» в містечку Красник, головний задум якого – перенесення в побут індіанців, в намети, які можна побачити тільки в американських фільмах. Варто сказати, що досвід іноземних готельєрів також досить вражаючий: The Manta Resort у Занзібарі розташований на власному плавучому острові, головною особливістю є створення неймовірної атмосфери в поєднанні з видом на акваторію. No Man's Fort – це готель у Великій Британії та водночас – реальний історичний морський форт у Солентській протоці. Hotel Kakslauttanen у Фінляндії – це готель, який складається з чисельних іглу, створений для любителів північного сяйва);
- ✦ *знакові та незвичні музеї* (сюди можна віднести класичні музеї історії, мистецтва, природи, науки: Національний музей історії України, Національний художній музей України та закордонні музеї: Лувр у Парижі, Британський музей в Лондоні, Рейксмузей в Амстердамі [5]. На жаль, навіть такі відомі на весь світ музеї зазнали нищівного удару під час пандемії, що дало свій відбиток на кількості відвідувачів, яка зменшилась в рази (табл. 1). Особливої уваги заслуговують незвичайні музеї, які просто дивують: Музей волосся в Кападокії, підводний музей в Мексиці, музей розбитих сердець у Загребі, музей Мафії в Корлеоне, музей Джеймса Бонда в Лондоні та музей брехні в Брандербурзі;
- ✦ *художні галереї та виноробні* [11].

ОЕСР (Організація економічної співпраці та розвитку) визначила «перехід від традиційних моделей культурного туризму, заснованого на спадщині,

до нових моделей креативного туризму, зосередженого на сучасній творчості, інноваціях в нематеріальному контенті, адже сучасний турист «полює» саме на враження та емоції.

Багато аспектів творчості та сучасної культури зараз підпадають під визначення культурного туризму UNWTO, яке включає «мистецтво та архітектуру, історичну та культурну спадщину, кулінарну спадщину, літературу, музику, творчі індустрії та живі культури з їх стилем життя, системи цінностей, вірування та традиції». Це свідчить про значну інтеграцію креативної економіки та культурного туризму. Дослідження UNWTO показують, що 81% національних туристичних адміністрацій розглядають «сучасну культуру та творчість» (кіно, сценічне мистецтво, дизайн, моду, нові медіа тощо) як частину культурного туризму [14].

Зростаючий симбіоз між туризмом і творчістю означає, що туризм отримує вигоду від додаткової символічної вартості, створеної творчістю, а креативна економіка отримує вигоду від більшої туристичної активності. Творчі простори включають зростаючу кількість просторових кластерів, які об'єднують продуцентів творчих послуг, щоб створити творче середовище для туристичного споживання. Однією з найбільш довгоочікуваних подій для міжнародної спільноти стала виставка Dubai Expo 2020 з 1 жовтня 2021 р. по 31 березня 2022 р., – передбачалося що кількість відвідувачів виставки може сягнути 25 млн осіб [10]. Це місце, де приблизно за тиждень можна здійснити своєрідну навколосвітню мандрівку. Відвідування якогось із павільйонів може надихнути на наступну подорож, адже дасть можливість подивитися на одну із країн свіжим поглядом. На виставці своїми мріями, досягненнями, амбіціями та приводами для гордості поділилися представники 191 країни. Створено грандіозний район, збудований спеціально для виставки, куди навіть провели метро. Тут розташувалася безліч видовищних локацій, бізнес-спейсів і, звичайно, павільйонів, де різні країни світу представили свої досягнення, винаходи та бачення майбутнього. Загалом Всесвітні виставки проходять кожні 2–3 роки в різних куточках світу, останніми були: Ехро 2010 в Шанхаї (Китай), Ехро 2012 в Йосу (Південна Корея), Ехро 2015 у Мілані (Італія), Ехро 2017 в Астані (Казахстан) і, нарешті, Ехро 2020 в Дубай (ОАЕ) [10].

Велике значення для туризму й економіки тієї чи іншої держави мають об'єкти креативної економіки – парки розваг, з кожним роком вони приваблюють все більше і більше відвідувачів, хоча вони зазнали втрат щодо кількості відвідувачів під час пандемії COVID-19 порівняно з попереднім роком (рис. 1).

Кожного року у світі успішно реалізується велика кількість проектів креативної економіки. Зокрема: 798 Art Zone в Пекіні (Китай) – центр сучасного мис-

Топ-10 найбільш відвідуваних мистецьких музеїв світу, 2020 р.

№ з/п	Кількість відвідувачів на рік, осіб	Музей	Місце розташування	Зниження кількості відвідувань порівняно з 2019 р. (%)	Кількість неробочих днів у зв'язку з пандемією
1	2 700 000	Лувр	Париж, Франція	72	150
2	1 600 000	Національний музей Китаю	Пекін, Китай	78	–
3	1 432 991	Тейт Модерн	Лондон, Велика Британія	77	173
4	1 300 000	Музей Ватикану	Ватикан	81	–
5	1 275 466	Британський музей	Лондон, Велика Британія	80	208
6	1 248 486	Центр мистецтв королеви Софії	Мадрид, Іспанія	72	80
7	1 197 143	Національна галерея	Лондон, Велика Британія	80	155
8	1 124 759	Метрополітен музей	Нью-Йорк, США	83	202
9	971 256	Музей сучасного мистецтва XXI ст.	Канадзава, Японія	63	66

Джерело: складено за [15].

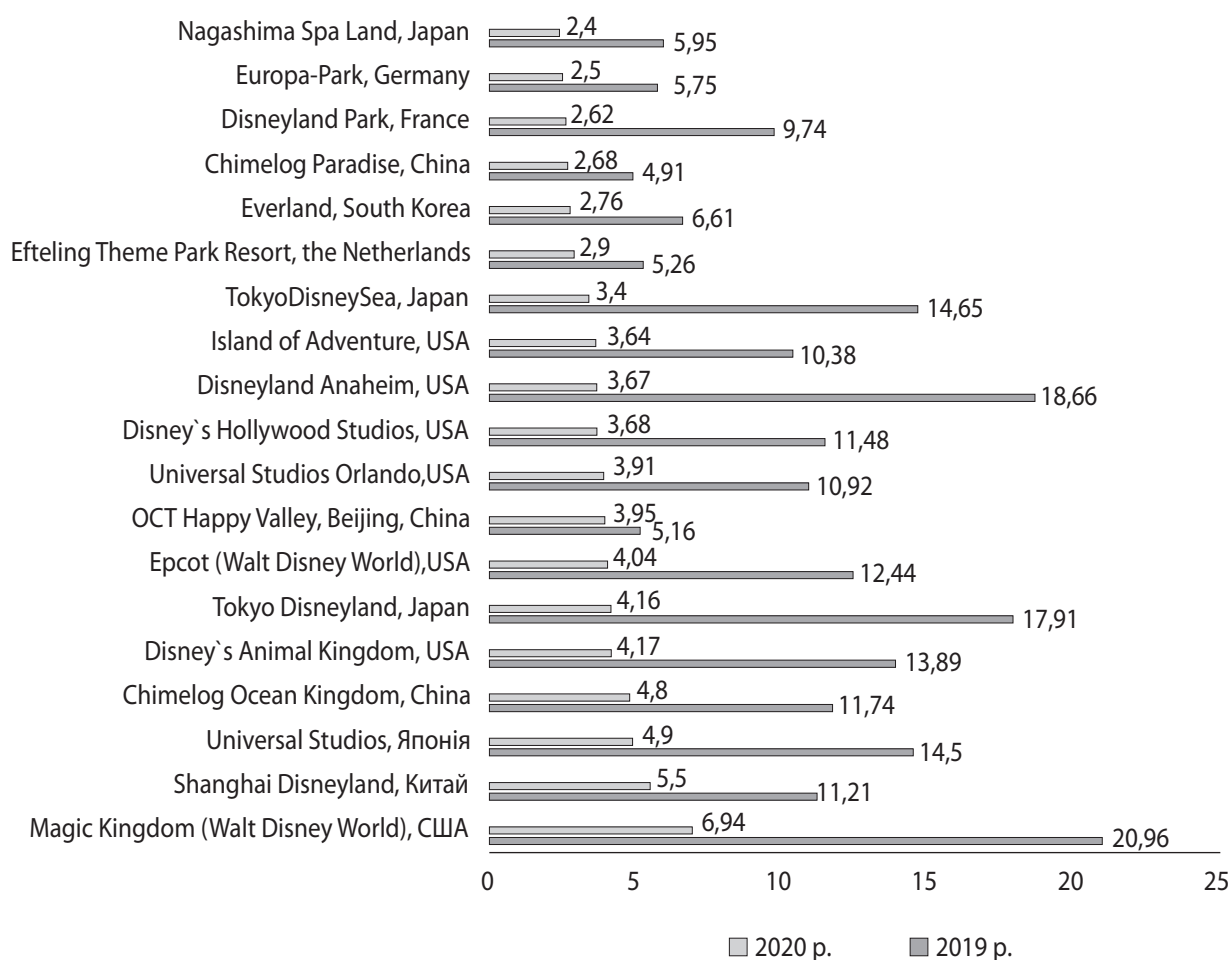

Рис. 1. Кількість відвідувачів провідних парків світу за 2019–2020 рр. (млн осіб)

Джерело: складено за даними [13].

театра, Арт-Завод Механіка Харків (Україна), Ріо-де-Жанейро – бразильський карнавал, Cirque du Soleil – всесвітньовідомий цирк, Роттердам (Нідерланди) – центр сучасної архітектури, театр Ла Скала в Парижі, Фестиваль бруду в Південній Кореї, Фестиваль Холі в Індії тощо. Отже, Україна має значний потенціал, щоб стати популярним «магнітом» креативних індустрій.

Проте сьогодні в Україні, на жаль, немає системних документів, які передбачили б регулювання креативної економіки. Але законодавством відкориговано Закон України «Про культуру», зміни датуються 16.06.2020 р. У ньому креативні індустрії характеризуються як вид економічної діяльності, метою якої є створення доданої вартості та робочих місць через культурне (мистецьке) та/або креативне вираження, а їх продукти та послуги є результатом індивідуальної творчості [8]. Також у законі визначаються такі поняття: креативний продукт, культурна послуга, культурний простір України та інше. Тож державне регулювання креативних індустрій в Україні відносно нове явище. Для визначення поняття «креативні індустрії» обрано економічний контекст, відсутні характеристики інтелектуальної власності, індивідуального таланту. Втім, позитивним чинником державного регулювання є закріплені перелік видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій. Це дозволяє аналізувати дані щодо стану галузі. Але темп розвитку шляхів зайнятості населення, зокрема в креативній індустрії, є набагато швидшим за відображення новітніх напрямків у державному регулюванні та наявності статистичних показників.

Кабінетом Міністрів України було ухвалено Розпорядження «Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій» від 24.04.2019 р. і створено глосарій креативних індустрій. Із переваг можна виділити такі: розроблено ряд визначень, які характеризують поняття та їх сутність; виділено моменти, які потребують термінової уваги. Водночас важливо додати до закону такі аспекти, як: дослідження, розробка та регулювання, оскільки саме інновації створюють додану вартість за рахунок інтелектуальної праці [9].

Можна запропонувати Україні повторити досвід Британської агенції з інновацій NESTA (шляхом визначення креативних професій) та оцінити кожну з них за п'ятибальною шкалою факторів, які є орієнтовними або передбачають творчі ролі. Замість підходу до вибору галузевих класифікацій методологія NESTA розглядає «творчу інтенсивність» кожного виду діяльності – частку творчих занять у промисловості. Індустрії, що мають творчу інтенсивність, яка перевищує рівень 35% (за британським підходом), вважаються творчими. Надалі можна визначити порогове значення креативної інтенсивності (наприклад, 30%). Важливість креативних індустрій для

економіки країни можна оцінити за їхнім внеском до ВВП, кількістю робочих місць і обсягом експортного потенціалу, що транслює темпи зростання економіки країни, зайнятість населення та надходження валюти в країну (рис. 2) [1].

Міжнародна співпраця в галузі креативної економіки займає одне з важливих місць, тому 9 листопада 2015 р. Україна підписала угоду про участь у програмі Європейського Союзу «Креативна Європа», яка має на меті підтримку культурного, креативного й аудіовізуального секторів [6].

До 2020 р. на підтримку європейських проєктів, що дають можливість подорожувати, охоплювати нові аудиторії, обмінюватися практичними навичками та вдосконалюватися, було виділено 1,46 млрд євро, а на період 2021–2027 рр. сума склала 2,4 млрд євро. У 2022 р. в Україні починає свій відлік ще одна трирічна програма ЄС і країн Східного партнерства – «Культура та креативність» – велика міжнародна ініціатива, яка ставить за мету зміну звичного на пострадянському просторі розуміння культури: наприклад, показати, який вплив вона має на економіку та чому це не лише дозволяє, але й рівень толерантності в суспільстві [3].

20 травня 2021 р. Міністерство культури та інформаційної політики створило Раду з розвитку креативної економіки – тимчасовий консультативно-дорадчий орган Кабінету Міністрів. Співголовами Ради стали Віце-прем'єр-міністр – Міністр цифрової трансформації Михайло Федоров і Міністр культури та інформаційної політики Олександр Ткаченко. Наказом Прем'єр-міністра було затверджено склад організації, положення та основні цілі (рис. 3) [4].

У рамках діяльності Ради можуть утворюватися тимчасові робочі групи, які готуватимуть фахові експертні аналізи та пропозиції по напрямках роботи. Рішення робочих груп передаватимуться на розгляд і затвердження Ради. Важливими цілями Ради з розвитку креативної економіки на найближчий час було визначено:

- ✦ розробку стратегії креативних індустрій спільно з експертами;
- ✦ створення колаборації між НХП і готельними компаніями;
- ✦ впровадження концепції креативних хабів;
- ✦ запуск інвестиційних проєктів.

Слід зауважити, що відбулося суттєве зрушення у плануванні національної культурної стратегії, було засновано проєкт «Культура 2025», яка є складовою частиною «Національної культурної стратегії 2015–2025: вектори розвитку». Даний простір є місцем спільної роботи над реформами в галузі культурних і креативних індустрій. Насамперед це платформа органів державної влади та громадськості, яка має на меті створення та довершення стратегії

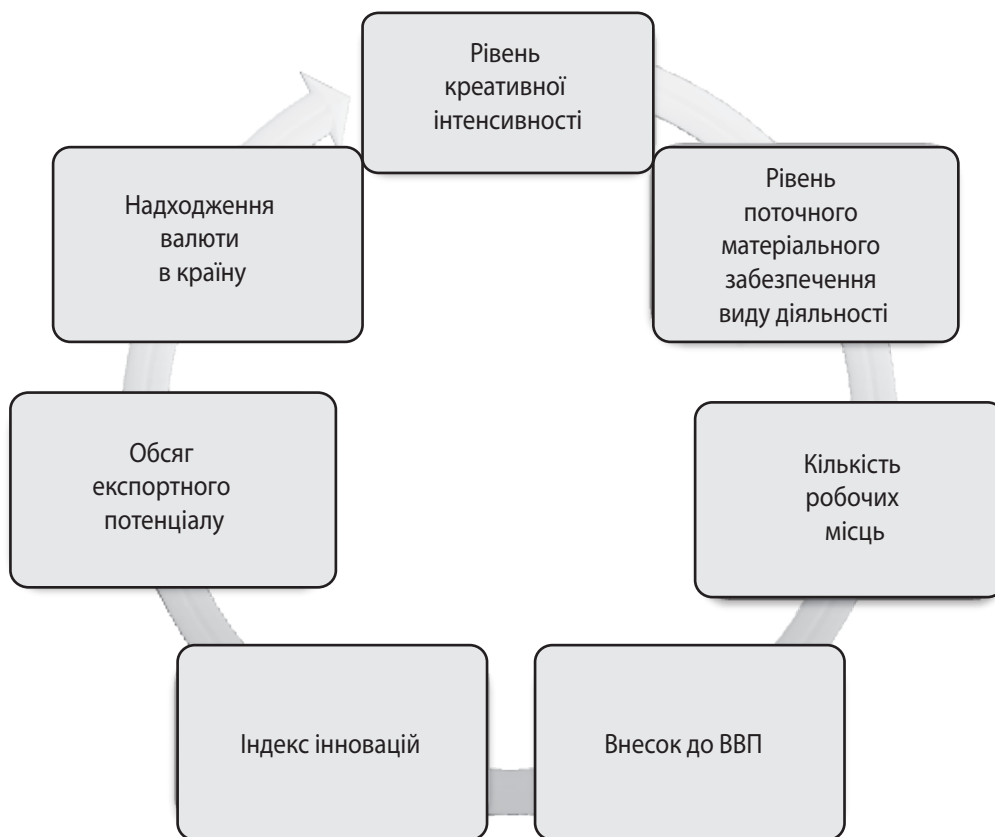

Рис. 2. Фактори економічної оцінки креативних індустрій

Джерело: складено за [7].

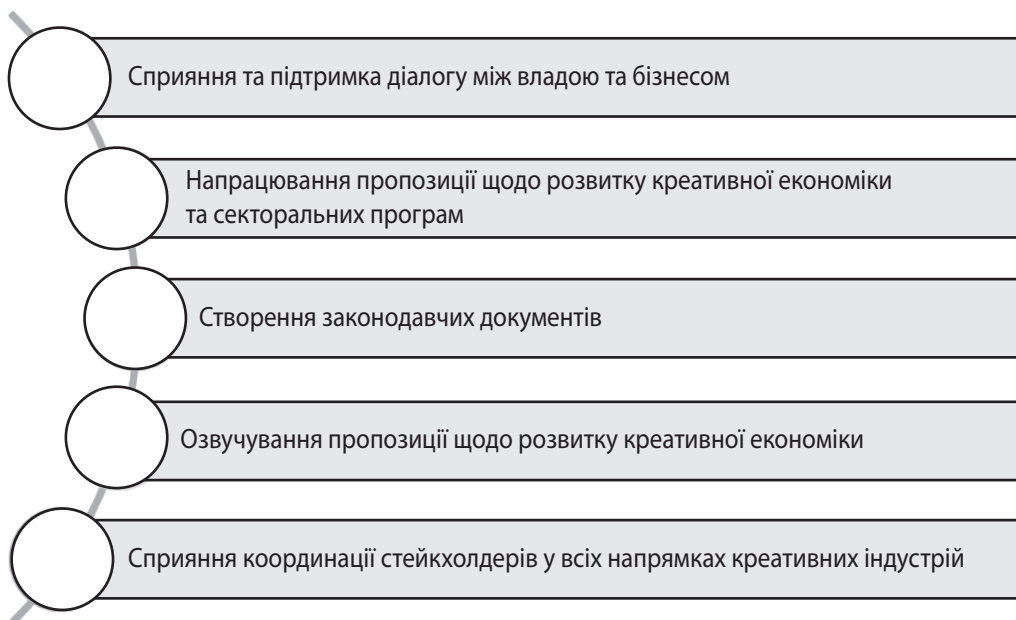

Рис. 3. Основні цілі функціонування ради з розвитку креативної економіки

Джерело: складено за [12].

розвитку культурної діяльності на 2015–2025 рр. Як простір свободи та відповідальності, конкурентоспроможності та творчості культура має стати основою консолідації українського суспільства. «Культура 2025» – це процес, який включає потреби та бачення

представників усіх галузей культури в різних регіонах України, діячів культури та чиновників, працівників національних і комунальних закладів культури, та, своєю чергою, може формуватися декількома шляхами (рис. 4) [2].

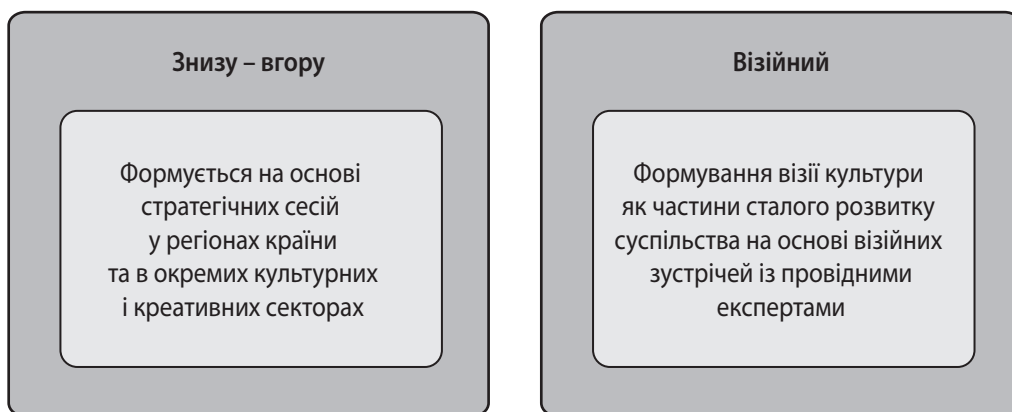

Рис. 4. Напрямки генерування стратегії на платформі «Культура 2025»

Джерело: складено за [2].

У червні 2015 р. було проведено: 8 регіональних стратегічних сесій (Львів, Вінниця, Дніпропетровськ, Запоріжжя, Харків, Одеса, Київ, Чернівці). Сформовано дерева проблем у ключових сферах – Законодавство, Фінанси, Менеджмент, Інфраструктура, Комунікації, Освіта. Проведено 10 стратегічних сесій у культурно-творчому секторі (за класифікацією ЄС) – музеї, література та видавництво, музика, архітектура, медіа тощо [2].

Було зроблено комплексний аналіз проблем і розробка векторів подальшого розвитку. Загалом у розробці стратегії реформ і розвитку культури взяло участь понад 600 осіб. Окрім миттєвих результатів, платформа вже накопичила велику кількість даних про стан культури загалом і мистецтва зокрема, а також бачення потреб і рішень, «сліпих плям» щодо можливостей розвитку. Враховуючи відсутність системних досліджень культури в Україні та її зв'язку і впливу на економічний і соціальний розвиток, цей набір даних є досить цінним. Також зібрані дані свідчать про очевидне – неможливість вирішення фундаментальних проблем лише в межах «сфери культури», оскільки культура не існує у вакуумі та є зоною гіперчутливості, показником не завжди очевидних процесів. Таким чином, зібрані проблеми є актуальними для всього державного управління в країні.

ВИСНОВКИ

Наразі креативне середовище у країні формується одночасно з розвитком різноманітних професійних платформ, нових творчих центрів та інших форм творчого співробітництва залежно від актуальних потреб підприємців. Великі міста служать яскравим прикладом зростання кількості робочих місць, створення коворкінгів, хабів, анти-кафе та інших творчих ініціатив. Такі центри пропонують різноманітні послуги та можливості для розвитку креативної екосистеми. Наприклад, в Україні можна назвати Арт завод Механіка, Platforma Art Zavod, Jam Factory, Impact Hub тощо, які пропонують комфортне робоче середовище з акцентом на творчий процес. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гуменна О. Розвиток креативної економіки України як запорука досягнення Цілей сталого розвитку // Спільнота «Україна 2030». 24.03.2020. URL: <http://surl.li/bzrno>
2. Інформаційні матеріали до комітетських слухань на тему: «Національна культурна стратегія 2015–2025: вектори розвитку». URL: <http://surl.li/bzsa>
3. Культура и креативность. URL: <https://www.culturepartnership.eu>
4. МКІП: Утворено Раду з розвитку креативної економіки // Урядовий портал. URL: <http://surl.li/bywlp>
5. Незвичайні готелі України. URL: <http://surl.li/bzrnq>
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про підписання Угоди між Урядом України та Європейською Комісією про участь України у програмі «Креативна Європа»: програма Європейського Союзу для сектору культури та креативності, та про співробітництво між Україною та Європейським Союзом у підпрограмі «Медіа» програми «Креативна Європа» від 18.11.2015 р. № 1182-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1182-2015-p#Text>
7. Поснова Т. В., Химорода О. П., Тершак Н. А. Креативна економіка: сутність, особливості та передумови формування. *Інтернаука*. 2018. Т. 2. № 3. С. 81–87.
8. Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 р. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>
9. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua>
10. Expo 2020 Dubai. URL: <https://www.expo2020dubai.com>
11. Hotels24.ua. URL: <http://surl.li/bywmp>
12. Regulatory framework. URL: <https://culture.ec.europa.eu/policies/regulatory-framework>
13. Statista. URL: <https://www.statista.com/>
14. UNWTO. URL: <https://www.unwto.org>
15. Visitor Figures 2020: top 100 art museums revealed as attendance drops by 77% worldwide. URL: <http://surl.li/bywmw>

REFERENCES

- Expo 2020 Dubai. <https://www.expo2020dubai.com>
 Humenna, O. "Rozvytok kreatyvnoi ekonomiky Ukrainy yak zaporuka dosiahnennia Tsilei staloho rozvytku"

- [Development of Ukraine's Creative Economy as a Guarantee of Achieving the Sustainable Development Goals]. Spilnota «Ukraina 2030». 24.03.2020. <http://surl.li/bzrno>
- "Informatsiini materialy do komitetskykh slukhan na temu: «Natsionalna kulturna stratehiia 2015-2025: vektory rozvytku»" [Information Materials for the Committee Hearings on the Topic: "National Cultural Strategy 2015-2025: Vectors of Development"]. <http://surl.li/bzsaa>
- "Kultura i kreativnost" [Culture and Creativity]. <https://www.culturepartnership.eu>
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1182-2015-p#Text>
- "MKIP: Utvoreno Radu z rozvytku kreatyvnoi ekonomiky" [ICIP: Creative Economy Development Council Established]. Uriadovyi portal. <http://surl.li/bywlp>
- "Nezvychaini hoteli Ukrainy" [Unusual Hotels of Ukraine]. <http://surl.li/bzrnq>
- Notels24.ua. <http://surl.li/bywmp>
- Posnova, T. V., Khymoroda, O. P., and Tershak, N. A. "Kreatyvna ekonomika: sutnist, osoblyvosti ta peredumovy formuvannia" [Creative Economy: Nature, Features and Preconditions of Formation]. *Internauka*, vol. 2, no. 3 (2018): 81-87.
- Regulatory framework. <https://culture.ec.europa.eu/policies/regulatory-framework>
- Statista. <https://www.statista.com/>
- UNWTO. <https://www.unwto.org>
- Uriadovyi portal. <https://www.kmu.gov.ua>
- "Visitor Figures 2020: top 100 art museums revealed as attendance drops by 77% worldwide". <http://surl.li/bywmw>